

ZAKAR ANDRÁS

A szegedi első éves joghallgatók pályaválasztási indítékai

Életünk meghatározó kérdése a felnövekvő nemzedék sikeres önmegvalósításának képessége, amely elsődlegesen a fiatalok megfelelő döntését, pályaválasztási magatartását feltételezi. Az emberi életút egyik fontos állomása az életpálya kiválasztása, amely alapvetően meghatározza az egyén későbbi munkához való viszonyát, egész életvitelét.

1. A pályafejlődés folyamata és összetevői

A pályafejlődés alakulását számos külső tényező befolyásolja már a konkrét pályaválasztást megelőző időszakban is. Ezeket a hatásokat a különböző elméletek egymástól eltérő módon értelmezik. Abban azonban szinte valamennyi szerző álláspontja megegyezik, hogy a fejlődést elsődlegesen az egyén életútjának, élethelyzeteinek minősége határozza meg.

Az ember-pálya megfelelés jelenleg elfogadott és a gyakorlatban is alkalmazott feltételrendszerét hazánkban Csirszka János alapozta meg (Csirszka, 1966, 1985). Ez lényegében egy személyiségmodellen nyugszik, amelyben az ember képességeit, emocionális adottságait és motivációját a személyiség dinamikus karaktere fogja össze.

Rókusfalvy Pál megközelítése alapján „egy meghatározott pályatevékenység szabályozó rendszere mindig egy meghatározott (és regulációs szereposztásban értelmezett, differenciált) személyiségképet jelent” (Rókusfalvy, 1982). A pszichikus jelenségek tehát kettős feladatot képviselnek a tevékenységszabályozási funkció szempontjából. Ennek megfelelően egyrészt betöltik valóság-tükröző szerepüket, másrészt megteremtik a tevékenységszabályozás társas kiterjesztésének alapját is.

Helembai felfogása szerint a tanulók pályaalalmazkodó tevékenységének ösztönző szabályozásában részt vesznek az egyén pályakívánságai, pályae érdeklődései, törekvései, beállítódásai, motivációi, igény szintje (pálya-igény szintje), szükségletei, önértékelése. A szervező szabályozásban a fő szerepet a különböző megismerő funkciók, s ezek közül is elsősorban a gondolkodás tölti be, ame-

lyet „erkölcsi érzelmek” hatnak át. A végrehajtó szabályozásban a pszichikus jelenségek közül a leglényegesebbek a szenzomotoros összetevők és a kognitív képességek és készségek, a leginkább hangsúlyos dinamikai tényező pedig az akarat (Helembai, 1989).

A pályaaalkalmazkodás serdülő-, illetve ifjúkori szakaszában a pszichológiai cél a fejlődő személyiség olyan mértékű integrálódása, amely lehetővé teszi az elhelyezkedési lehetőségeknek és a személyiségnek megfelelő pálya adekvát választását, másrészt biztosítja a szakmai képzésnek legalább minimális sikerét.

A pályafejlődés középiskolai szakaszának végén a szükséges érettségi szint a pályaválasztási érettség, amelynek dinamikus összetevői az önnevelési igény kialakítása, kezdeti megvalósítása, a társas alkalmazkodás az iskolai és iskolán kívüli csoportokban, valamint az életcél és életeszmény megfogalmazása.

A személyiség pályaaalkalmazkodó tevékenységének következő fázisában, a szakmai képzés szakaszában a fő cél a pályaerettség kialakítása. A pályaerettség összetevői a megfelelő előképzettség és testi fejlettség, amely a pályaválasztás életút-szemléletű felfogását jelenti, valamint a munkavégzés társadalmi hasznosságának tudatát, végül pedig a meghatározott jellemvonásokon nyugvó szociális magatartás és a jó munkatársi együttműködés képességét. A felnőttkori szakmai tevékenység időszakában az ember és pálya adekvációjának két mutatója: az alkalmasság és a beválás. A pályaaalkalmasság az egyén és a pálya potenciális, míg a beválás az egyén és a pálya tényleges megfelelését jelenti.

A pályaválasztási érettség fogalmát különösen fontosnak tartjuk a középiskolából egyetemre került fiatalok pályaválasztási indítékainak vizsgálatakor, mivel segítségével megragadhatók a domináns jegyek, amelyek a 18–19 éves korosztály pályaválasztási magatartásának személyiségi háttérét meghatározzák.

A választott pályával való azonosulás személyiségben rejlő feltételeit feltárva Ritoókné a pályafejlődést a személyiségfejlődés egészével összefüggésben értelmezi. Az optimális pályaválasztási döntés és a személyiség fejlettsége tehát szerves egységet alkotnak, „a jövőendő életről való döntené tudás jelentős mértékben függvénye a személyiség érettségi fokának” (Ritoókné, 1986). A pályaaalkalmasság fogalmát kiemelve megállapítható, hogy a személyiség általános tulajdonságain túlmenően alapvető fontosságú a pálya élmény-tartalmának és az egyén élményigényének megfelelése is. A szakmai fejlődés kezdeti szakaszában az egyén összeveti önmagáról alkotott képét a pálya követelményrendszerével, miközben önmaga személyi adottságaiban érettebbé válik, s egyben fokozódik a szakmai alkalmasság és a várható beválás mértéke is.

A pályafejlődés az életúttal párhuzamosan megvalósuló önkibontakozási folyamat, amelynek a pályaválasztást megelőző, ún. előkészítési szakaszában az egyén elsődlegesen a pályára vonatkozó ismeretek, tudásanyag és különböző minták felhalmozására törekszik, s ezeket a tényleges pályatevékenység során már más minőségben hasznosítja.

Az életpálya a pályaadaptáció és a konkrét pályavitel szakaszára bontható, amelyet a személyiség egymásra épülő érettségi szintjei és az alkalmasság kü-

lőnböző fokozatai választanak el egymástól. Az általunk vizsgált korosztály esetében a személyiségfejlődés folyamatában a szükséges érettségi szint a pályaválasztási érettség, amely feltételezi a felsőfokú képzésre való alkalmasságot is. A szakmai tevékenység megkezdésének feltétele a pályaerettség, illetve a pályalkalmasság megfelelő mértékének kialakulása, míg a pályavitel sikeressége, a beválás, az önmegvalósítási érettség meglétének a függvénye.

Az önszabályozási és a tevékenységszabályozási funkció együttesen alkotja a személyiségszabályozás rendszerét, amely egyben a fiatalok pályaválasztási magatartásának alapját is képezi. Ez egészül ki az objektív és szubjektív szakmai kompetencia, továbbá a szerepelsajátítás és szereptanulás dimenzióival. Ennek megfelelően az életpálya első nagy szakasza a pályaadaptáció, amelynek során az általános képzés végére kialakítható szint a pályaválasztási érettség, amely szintén a pályaválasztási magatartás egyik fontos meghatározó eleme. A szakmai szerepelsajátítás kontextusában mindez a szerepelvárások tisztázottságában, illetve a szerepelvárások összeegyeztethetőségében jelenik meg. A foglalkozási szerep összetevőinek tisztázottsága pedig az elsajátítandó ismeretek rendszeréről való informálódásban ragadható meg, továbbá feltételezi még a személyiséggel szemben támasztott követelmények együttesét a szereppartnerek szempontjai alapján. Ez az anticipált identifikáció szakasza, amely a személyiségtényezők azon rendszerét jelenti, amelynek elemeiről csupán a későbbiekben derül ki, hogy elégséges alapul szolgáltak-e a pályával való tényleges azonosulás kialakulásához (Helembai, 1989).

Az életpálya második átfogó szakaszát a konkrét pályatevékenység kialakításával, megvalósításával jellemezhetjük, amely egyben a tényleges pályaidentifikációt is magába foglalja. A pályalkalmazkodási tevékenység szükséges érettségi szintje a harmonikus beilleszkedés képessége, majd ezt követi a beválás kezdeti fázisa után a hasznos tevékenység időszaka. A személyiségfejlődési folyamat pályalélektani megközelítésének aspektusa ezen a szinten megkívánja az önmegvalósítási érettséget, amely elengedhetetlen feltétele a preferált pályán való sikeres pályatevékenységnek.

Pszichológiai értelemben a pályaidentifikációt tehát a személyiségtényezők azon együttese határozza meg, amelyek a pályakövetelményeknek megfelelő szintű fejlettsége és komplex rendszerként való funkcionálása alapul szolgál a társadalom által elvárt minőségű munkavégzéshez. Ennek értelmében végül az identifikált munkamagatartás az interiorizált tartalmak eredményeként jön létre a környezet–munka–személyiség kölcsönhatásában.

Az életútfejlődést és a pályaválasztást meghatározó személyiségi tényezők bonyolult összefüggésrendszere alapján úgy véljük, hogy az életút folyamatában az egyén pályaválasztási magatartásában sajátosan összegeződik addigi élethelyzeteinek tapasztalata, lenyomata. Az egyénre jellemző általános magatartásforma egy sajátos választási, azonosulási folyamat meghatározó tényezője, s így a speciális és nem speciális személyiségtartalmak a pályaválasztási folyamat mentén szerveződnek.

2. A pályaválasztás indítékai

A pályaválasztásra való felkészülést és magát a konkrét pályaválasztási döntést számos külső és belső tényező bonyolult összefüggésrendszere határozza meg. A különböző gazdasági-társadalmi hatások mellett elsősorban a pályák világa, azok követelményei, valamint az egyén magatartásában is tükröződő személyiségtulajdonságok alkotják az egyetemi hallgatók pályafejlődési folyamatának hátterét.

A továbbiakban vizsgálati adataink értelmezésének középpontjába az első éves egyetemi hallgatók magatartásának alapját képező személyiségi tényezők összegezését állítottuk. A kutatás tartalma elsősorban a pályaválasztási motívumok elemzésére irányul.

Minden emberi tevékenységnek van valamilyen indító oka, motívuma. A klasszikus megfogalmazás alapján a motiváció valamilyen cél megvalósítására irányuló aktív és működésben megragadott indíték.

A 18–19 éves korosztály indítékrendszerére általánosan jellemző egyfelől az életkori sajátosságoknak megfelelő *társas jelleg* és a *szociabilitás* dominanciája, s ez az *ambíció*, a *vezető szerep* és az *anyagiak* preferenciájával párosul. Tehát a másokon való segítség, a csoportos jellegű tevékenység végzése mellett további fontos motivációs tényező az ambíció, mások irányítása és a viszonylag rövid idő alatt megteremthető anyagi biztonság.

Az eddigi vizsgálatok együttes eredményei azt mutatták, hogy a korosztály átlagában az utolsó három helyre a *szellemi passzivitás*, a *kényelem* és a *külső befolyások* kerültek. Ez mindenek előtt azt jelzi, hogy a fiatalok elutasítják az olyan jelegű munkát, ahol a személyes energiát nem kell mozgósítani, ahol a feladatokban nem jelentkezik érdekes, váratlan és megoldásra váró helyzetek.

3. A joghallgatók pályaválasztásának főbb jellemzői

Megkérdeztük azokat a hallgatókat pályaválasztási körülményeiről és választási indítékaikról, akik 2006 őszén kezdték meg jogi tanulmányaikat (N=252).

Köztudott, hogy a jogi képzés iránt országosan évek óta nagyfokú az érdeklődés, mivel az egyes korosztályokból mind többen foglalkoznak a jogi továbbtanulás gondolatával. A jogászképzésre jelentkező hallgatók összességében az adott korcsoport felkészültebbjei közül kerülnek ki, s a nagy évfolyamok egyetemi polgárai között nyilván kevésbé felkészültek és motiváltak is találhatók elég nagy számban.

Az egyes felsőfokú intézmények növendékeinek nemenkénti megoszlása az évek során egyre inkább a női hallgatók többségét mutatja, amely a kar hallgatói összetételét is folyamatosan jellemzi (az általunk vizsgált csoportban a nők 62,3%-ban, a férfiak 37,7%-ban szerepeltek).

1. táblázat

Az első éves hallgatók érettségi vizsgájának időpontja

2006-ban	182 fő	72,2%
2005-ben	40 fő	15,9%
2004-ben	17 fő	6,7%
Korábban	13 fő	5,2%
Összesen	252 fő	100,0%

Az 1. táblázat adatai is jól mutatják, hogy az első évfolyam hallgatóinak közel háromnegyede az adott évben tette le érettségi vizsgáját, s közülük majdnem 5% az, aki két évnél korábban érettségizett.

2. táblázat

A szegedi karon kívül más intézménybe is jelentkeztek

Igen	62 fő	24,6%
Nem	190 fő	75,4%
Összesen	252 fő	100,0%

A szegedi karra való első jelentkezés ennél még kedvezőbb képet mutat, hiszen az első évesek közel 85%-a első helyen választotta a szegedi intézményt, és csak 2%-ra tehető azoknak az aránya, akik már kettőnél többször próbálkoztak a sikeres bekerülésük érdekében.

3. táblázat

A továbbtanulási jelentkezések száma

Első alkalommal	212 fő	84,1%
Második alkalommal	35 fő	13,9%
Többszöri alkalommal	5 fő	2,0%
Összesen	252 fő	100,0%

Minden egyes személy pályaválasztási elképzelése hosszú idő alatt és igen változatos formában, lehet úgy fogalmazni, hogy egyéni módon alakul ki. Vizsgálati személyeink is ezt igazolták, mivel az első pályaválasztási elképzeléseiket illetően sokféle választ fogalmaztak meg, az első pályaválasztási gondolat megjelenése úgyszintén széles skálán helyezkedett el (a legkorábban jelzett időpontok általában 4–5 éves korra tehetők, a többségnél azonban a 8–16 év szerepelt „első választásként”).

A hallgatók első pályaválasztási elképzelése

Jogász	150 fő	59,5%
Nem tudja	19 fő	7,6%
Tanár	16 fő	6,3%
Orvos	12 fő	4,8%
Rendőr	5 fő	1,9%
Katona	4 fő	1,6%
Hivatalnok	4 fő	1,6%
Színész	3 fő	1,2%
Közgazdász	3 fő	1,2%
Régész	3 fő	1,2%
Filmrendező	3 fő	1,2%
Pszichológus	2 fő	0,8%
Allatorvos	2 fő	0,8%
Kereskedő	2 fő	0,8%
Agrármérnök	2 fő	0,8%
Újságíró	2 fő	0,8%
Informatikus	2 fő	0,8%
Kertész	2 fő	0,8%
1-1 pályát jelölt	16 fő	6,3%
Összesen	252 fő	100,0%

A felmérés adatai alapján mindössze néhány hallgató (csupán 7 fő) jelölt „iskoláskor előtti” időpontot első pályaválasztási elképzelése megjelenéseként.

A 4. táblázat az első pályaválasztási elképzeléseket összegzi, miszerint az első éves joghallgatók 60%-ban elsőként már a „jogászi (köztük tizenketten ügyvédi és nyolcan bírói) pályára” gondoltak. A választás időpontja viszont legtöbb esetben a 16–17. évre tehető. Ez közel azonos több más egyetemi végzettséget igénylő (pl. állatorvos, közgazdász) pálya választásának időpontjával. Az orvosi pályát általában 10 éves korban választották „első pályaként”. A régész, színész, újságíró, pszichológus pályákat a többség 12 évesen jelölte, míg a tanári pályát már az általános iskola első-második osztályában. A rendőr, katona, tűzoltó pályák igazán gyermekkori (sőt kisgyermekkori) „álmok”, mivel itt valamennyien a 4 éves kort jelölték meg.

A hallgatók első pályaválasztási elképzelésének időpontja

Iskoláskor előtt	7 fő	2,8%
Általános iskolában	110 fő	43,6%
Középiskolában	128 fő	50,8%
Később	7 fő	2,8%
Összesen	252 fő	100,0%

A hallgatók 34-féle „elsődleges pályát” választottak, amelyeknek több mint a felét csak egy-két fő jelölte meg. Mintegy 20 hallgató nem tudta (vagy nem kívánta közölni) első pályaválasztási elképzelését. Igazán az a 83 válasz érdemmel alaposabb elemzést, amelyek mögötti személyek először más pályára gondoltak, s most mégis a jogi kar hallgatói. Itt egyértelműen meg kell különböztetnünk a pályák rendszerében jól nyomon követhető és a jogászsághoz illeszkedő, azt kiegészítő pályák csoportját a jogi pályáktól távol eső, tartalmában jelentősen más elképzelésektől. Az egyéb pályákat megjelölők első elképzelésének fele mind tartalmában, mind hierarchikus elrendeződésében nagymértékben különbözik a jogászai pályáktól. Lényegében e hallgatók választása a legkevésbé megalapozott és kiérlelt, különösen akkor, ha figyelembe vesszük még azt is, hogy ezeknek a személyeknek a többsége csak a továbbtanulási jelentkezésének időszakában (tehát a középiskola utolsó hónapjaiban) döntött a jogász szak mellett.

Az elmúlt évtizedben egyre gyakoribbá vált, hogy az egyetemi hallgatók tanulmányaik során „szakirányt módosítanak”. A jogászképzésre elsősorban az jellemző, hogy abba mind többen szeretnének bekerülni (elég gyakori jelenség, hogy a bölcsészhallgatók átjelentkezésüket kérik jogi karra eredeti szakjuk leadásával, vagy éppen párhuzamos képzésként – ezek nem minden esetben igazán sikeresek, csak a legkiválóbbak képesek az átlagosnál jelentősen nagyobb vállalatot teljesíteni).

Végzés után milyen jogi területen szeretne elhelyezkedni?

Még nem tudja	54 fő	21,4%
Ügyvéd	53 fő	21,0%
Büntető jogász	22 fő	8,7%
Bíró	20 fő	7,9%
Nemzetközi jogász	17 fő	6,7%
Ügyész	16 fő	6,3%
Családjogász	7 fő	2,8%
Gazdasági jogász	6 fő	2,4%
Környezetvédelmi jogász	5 fő	2,0%
Közjegyző	5 fő	2,0%
Jogtanácsos	5 fő	2,0%
Közigazgatási jogász	4 fő	1,6%
Polgári jogász	4 fő	1,6%
EU-jogász	4 fő	1,6%
Agrárjogász	3 fő	1,2%
Média jogász	2 fő	0,8%
Szerzői jogi szakjogász	2 fő	0,8%
Adótanácsadó	2 fő	0,8%
Diplomáciai jogász	2 fő	0,8%
Sportjogász	2 fő	0,8%
„Jogász”	2 fő	0,8%
Egyetemi jogi oktató	2 fő	0,8%
Munkajogász	2 fő	0,8%
Cégbíró	2 fő	0,8%
Egyházjogász	2 fő	0,8%
Orvos-beteg jogász	2 fő	0,8%
Alkotmányjogász	2 fő	0,8%
Kriminológus	1 fő	0,4%
Pénzügyi jogász	1 fő	0,4%
Nemzetközi gazdasági jogász	1 fő	0,4%
Összesen	252 fő	100,0%

4. Az első éves hallgatók pályaválasztási motívumai

Vizsgálataink során 252 első éves joghallgatótól kaptunk vissza értékelhető kérdőíveket, amelyeket több szempont együttes figyelembe vételével dolgoztuk

fel és elemeztük. Ötfokozatú skála szerint csoportosítottuk a válaszokat, amely a hatás erősségét mérte:

I.	egyáltalán nem
II.	gyengén
III.	közepesen
IV.	erősen
V.	nagyon erősen

A kapott eredményeket kerekített százalékos megoszlásban közöljük, amely a válaszadók véleményét átfogó módon és összegezetten tükrözi.

a) A család hatása

A fiatalok pályaválasztási hatásrendszerében szinte mindenki erőteljes családi befolyást feltételez. Ugyanakkor a hallgatói vélemények ennek az ellenkezőjét mutatják, amelyen belül az apák gyenge hatása a leginkább meglepő, továbbá a testvérek, nagyszülők, a szülők testvérei és a távolabbi rokonok is a vártnál sokkal kisebb hatást gyakoroltak.

7. táblázat

A család szerepe a fiatalok pályaválasztásában

	I.	II.	III.	IV.	V.
Anya	15%	17%	28%	25%	15%
Apa	24%	14%	29%	18%	15%
Testvér(ek)	67%	13%	14%	5%	1%
Nagyszülő	67%	13%	17%	6%	-
Nagynéni/nagybácsi	74%	13%	9%	2%	2%
Távolabbi rokonok	70%	9%	17%	4%	-
Ismerősök	31%	20%	34%	14%	1%

b) Középiskolai hatás

A pszichológiai szakirodalom egyértelműen azt állítja, hogy a középiskolai tanulók esetében a kortárs csoport hatása a legnagyobb. Vizsgálati eredményeink ezt szintén nem támasztották alá, sőt itt is a vártnál sokkal szerényebb értékek születtek. Ennek oka valószínűleg az erőteljes individualizálódási folyamat, amely egyre inkább elszigeteli egymástól a fiatalokat, mindenki a „maga útját járja”.

A tanárok szerepe a tanulók pályaválasztásában szintén igen alacsony a fiatalok megítélése szerint, a pályaválasztási tanácsadó szakemberek szerepe pedig

(akiknek a fő hivatása éppen a kliensek pályára való felkészítése lenne) kétharmad részben szinte nem is értékelhető.

8. táblázat

Az iskola szerepe a tanulók pályaválasztásában

	I.	II.	III.	IV.	V.
Barát(ok)	38%	16%	32%	13%	1%
Osztály- és iskolatársak	40%	22%	27%	9%	2%
Tanár(ok)	28%	28%	29%	9%	6%
Pályaválasztási tanácsadó	68%	13%	8%	8%	3%

c) A jogi pályák hatása

A mindennapi élet sokrétűsége, s azon belül természetesen a jogi pályákon dolgozó személyek gyakorolnak legdifferenciáltabb hatást a kezdő joghallgatók pályaválasztási indítékainak rendszerében. Szinte minden válaszoló e kérdéscsoportra adott igazán megfontolt választ, amelyet az egyes kérdések közötti összefüggések ellenőrzése egyértelműen igazolt.

9. táblázat

A jogi pályák szerepe a motívumok alakításában

	I.	II.	III.	IV.	V.
Sikeres jogász(ok) hatása	30%	18%	23%	14%	15%
A jogi pályák társadalmi megítélése	11%	12%	31%	32%	14%
A jogi munka szakmai kérdései	9%	14%	32%	32%	13%
Emberi kapcsolatok a jogi munkában	10%	15%	33%	27%	15%
Alkotási lehetőség a jog területén	11%	19%	26%	31%	12%
A jogi pályák kereseti lehetőségei	4%	10%	32%	33%	21%

A vizsgálati eredmények meggyőzően jelezték, hogy a jogi pályára készülő középiskolások nagy hányada 16 éves kortól kezdődően mind nagyobb figyelmet szentel a jogi gyakorlatban tevékenykedők körülményeinek megismerésére. Ez nem a tartalmi munka előzetes elsajátítását jelenti, hanem elsősorban a jogászság, a jogi tevékenység általános megítélését. A sikeres jogászok kevésbé, de a társadalmi megítélés már sokkal inkább hatást gyakorolt a középiskolások-

ra. Örvendetes tény továbbá az is, hogy a szakmai kérdések és az emberi kapcsolatok, valamint a jog területén mutatkozó alkotási lehetőségek komoly szerepet játszanak a fiatalok pályaválasztási döntésének előkészítésében. Ugyancsak elismerést érdemel a kereseti lehetőségek reális feltételezése, amely az ifjak józan életlátását tükrözi.

d) Egyéb hatások

A megkérdezett hallgatók nem tulajdonítottak különösebb jelentőséget pályaválasztási indítékaik alakításánál az egyéb tényezőknek, különösen a tömegkommunikáció a vártnál valamivel alacsonyabb szintet mutatott. Az utolsó kérdést részben nyitva hagytuk, de 15 hallgató kivételével nem éltek a részletezett szöveges lehetőséggel, bár ők is csak általános (főként szubjektív indíttatású) motívumokat neveztek meg.

10. táblázat

Egyéb tényezők szerepe a pályaválasztás-indítékok formálásában

	I.	II.	III.	IV.	V.
Olvasmányok	22%	23%	39%	12%	4%
Tömegkommunikáció	25%	25%	32%	16%	2%
Egyéb	47%	2%	8%	2%	6%
(35% nem válaszolt)					

Az olvasmányok szerepe ebben a csoportban kissé kedvezőbbnek tűnik, s az első két egység (olvasmányok + tömegkommunikáció) egymáshoz való viszonya is jórészt kiegyensúlyozottnak tekinthető.

*

Vizsgálataink alapján az első éves joghallgatók pályaválasztási motívumai több ponton is jelentős mértékben eltérnek a korosztályra vonatkozó korábbi hasonló vizsgálatok eredményeitől. Elsősorban a kortárs csoport hatásában mutatkozott számottevő különbség, de a feltételezett családi befolyás szintén sokkal szerepesebb mértékű. Ugyanakkor a jogászai tevékenység általános megítélése formálisan leginkább a hallgatók pályaválasztásának indítékait.

Irodalom

- AMUNDSON, N.E. – HARRIS-BOWLSBEY, J.: *Essential elements of career counselling*. Upper Saddle River, NJ Pearson Education, 2002.
- BUSSHOFF, L.: *Berufswahl – Theorien und ihre Bedeutung für die Praxis der Berufsberatung*. Kohlhammer Verlag, Stuttgart/Berlin, 1989.
- CAPUZZI, D. – STAUFFER, M.: *Career counselling*. Boston, Pearson Education, 2006.
- CSIRSZKA JÁNOS: *Pályalélektan*. Gondolat Kiadó, Budapest, 1966.
- CSIRSZKA JÁNOS: *A személyiség munkatevékenységének pszichológiája*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1985.
- ERTELT, B.-J. – SCHULZ, W.: *Handbuch Beratungskompetenz: mit Übungen zur Entwicklung von Beratungsfertigkeiten in Bildung und Beruf*. Rosenberg Fachverlag, Leonberg, 2002.
- HELEMBAI KORNÉLIA: *A szociális pályára készülő középiskolai tanulók identifikációs folyamatának elemzése*. Kandidátusi értekezés. Kézirat, Szeged, 1989.
- HELEMBAI KORNÉLIA: Személyiség szabályozás a pályaidentifikáció folyamatában. *Pedagógiai Szemle*, 1990. 3. sz.
- KRUMBOLTZ, J. D.: *Behavior counseling for vocational decisions*. Houghton-Mifflin, Boston, 1973.
- LÜSCHER, K.: *Der Prozess der beruflichen Sozialisation*. Enke Verlag, Stuttgart, 1968.
- RIES, H.: *Berufswahl in der modernen Gesellschaft*. Hans Huber Verlag, Bern, 1970.
- RITOÓK PÁLNÉ: *Személyiségfejlesztés és pályaválasztás*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1986.
- RÓKUSFALVY PÁL: *Pályaválasztás, pályaválasztási érettség*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1969.
- RÓKUSFALVY PÁL: *A pályaválasztás előkészítése*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1982.
- Savickas, M. – Walsh, B. (Eds.): *Handbook of career counseling theory and practice*. Palo Alto, CA: Davies – Black Publishing, 1996.
- SUPER, D. E.: A theory of vocational development. *American Psychologist*, 1953.
- SZILÁGYI KLÁRA: Kísérlet a szociális érettség vizsgálatára a felsőoktatásban. *Pályaválasztás*, 1985. 4. sz. 19–26. p.
- ZAKAR ANDRÁS: *Pályaválasztási elméletek*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1988. 172 p.
- ZAKAR ANDRÁS: *Regionális pályaválasztási koncepció*. Pécsi Regionális Munkaerő Képzési Központ, Pécs, 2000.
- ZAKAR ANDRÁS: A jogi pályák pszichológiai háttere. *Acta Jur. et Pol. Szeged*, 2004, Tomus LXV. Fasciculus 43. 801–817. p.
- ZAKAR ANDRÁS: *A pályaválasztás komplex elmélete* (megjelenés alatt).

ANDRÁS ZAKAR

SZEGED FIRST YEAR LAW STUDENTS' CAREER
CHOOSING MOTIVES

(Summary)

The first year students' personality factors in their career choosing attitude have been put in the focus of the study. The content of the present research has mainly been directed on the analysis of the career choosing motivations.

The most surprising result in the influence system of young people's career choosing attitude is the fathers' weak influence, and also, siblings, grandparents, parents' siblings and other relatives have a smaller effect than expected. The effect of the peer group is modest as well. The reason of this is probably an intense individualisation process which increasingly isolates young people, and everybody "goes their way".

A great proportion of secondary school students who prepare for the legal profession try more and more to learn about the circumstances of those working in the legal profession from the age of 16, according to the results of the survey. Successful lawyers have a much smaller effect on secondary school students than the social appraisal of law. It is also a pleasing fact that professional issues, human relations and the possibility of creation in the field of the law play a significant role in young people's preparing for the decision of choosing a career. It is also favourable that young people have a realistic view on salary prospects, which reflects their sober understanding of life.